

उपयेमे हृषीकेशः सर्वा भजे च ताः समं । परार्द्रवस्त्राभरणाः कामैः सर्वैः समन्विताः ।

जज्ञिरे तस्य पुत्राश्च तासु वीराः सहस्रशः । सर्वास्तकुशलाः सर्वे बलवन्तो महारथाः ।

यज्वानः पुण्यकर्माणो महाभागा महाबलाः ।

इति श्रीमहाभारते खिलेषु हरिवंशे विष्णुपर्वणि रुक्मिणीहरणे अष्टादशाधिकशतोऽध्यायः ॥ ११८ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ ततः काले व्यतीते तु रुक्मी महति वीर्यवान् । दुहितुः कारयामास स्वयंवरमरिन्दमः ।

तत्राहता हि राजानो राजपुत्राश्च रुक्मिणा । समाजगुर्माहावीर्या नानादिग्भ्यः श्रियाऽन्विताः ।

तत्राजगाम प्रद्युम्नः कुमारैरपरैर्वृतः । सा हि तच्चकमे कन्या स च तां शुभलोचनां ।

शुभाङ्गी नाम वैदर्भी कान्तिद्युतिसमन्विता । पृथिव्यामभवत् ख्याता रुक्मिणस्तनया तदा ।

उपविष्टेषु सर्वेषु पार्थिवेषु महात्मसु । वैदर्भी वरयामास प्रद्युम्नमरिन्दमं ।

स हि सर्वास्तकुशलः सिंहसंहननो युवा । रूपेणाप्रतिमो लोके केशवस्यात्मजोऽभवत् ।

वयोरूपगुणोपेता राजपुत्री च साऽभवत् । नारायणीवेन्द्रसेना जातकामा च तं प्रति ।

वृत्ते स्वयंवरे जग्मुराजानः स्वपुराणि ते । उपादाय तु वैदर्भीं प्रद्युम्नो दारकां ययौ ।

स तस्यां जनयामास देवगर्भोपमं सुतं । अनिरुद्धमिति ख्यातं कर्मणाऽप्रतिमं भुवि ।

धनुर्वेदे च वेदे च नीतिशास्त्रे च पारंगं । अभवत्स यदा राजन्ननिरुद्धो वयोऽन्वितः ।

तदाऽस्य रुक्मिणः पौत्त्री रुक्मिणीं रुक्मसन्निभां । पत्यर्थं वरयामास नाम्ना रुक्मवतीति सा ।

अनिरुद्धं गुणैर्दान्तं कृतबुद्धिर्नृपस्ततः । प्रीत्या च रौक्मिणेयस्य रुक्मिण्याश्चाप्युपग्रहात् ।

स्पृष्टमानोऽपि क्षणेन वैरं तदपहाय सः । ददानीत्यब्रवीद्राजा प्रीतिमान् जनमेजय ।

केशवः सह रुक्मिण्या पुत्रैः सङ्कर्षणेन च । अन्यैश्च वृष्णिभिः सार्द्धं विदर्भान् सबलो ययौ ।

संयुक्ता ज्ञातयश्चैव रुक्मिणः सुहृदश्च ये । आहता रुक्मिणा तेऽपि तत्राजगुर्नराधिपाः ।

शुभे तिथौ महाराज नचत्रे चाभिपूजिते । विवाहः सोऽनिरुद्धस्य बभूव परमोत्सवः ।

पाणौ गृहीते वैदर्भ्यास्वनिरुद्धेन भारत । वैदर्भ्यादवानाञ्च बभूव परमोत्सवः ।

रेमिरे वृष्णयस्तत्र पूज्यमाना यथाऽमराः । अथाश्वकानामधिपो वेणुदारिरुदारधीः ।

आर्चः श्रुतव्या चाणूरः काथश्चैवांशुमानपि । जयत्सेनः कलिङ्गानामधिपश्च महाबलः ।

पाण्ड्याश्च नृपतिः श्रीमानृषिकाधिपतिस्तथा । एते संमन्य राजानो दाक्षिणात्या महर्द्धयः ।

अभिगम्याब्रुवन् सर्वे रुक्मिणं रहसि प्रभुं । भवानक्षेषु कुशलो वयञ्चापि रिरंसवः ।

प्रियद्युतश्च रामोऽसावक्षेष्वापि पुणोऽपि च । ते भवन्तं पुरस्कृत्य जेतुमिच्छाम तं वयं ।

इत्युक्तो रोचयामास रुक्मी द्यूतं महारथः । ते शुभां काञ्चनस्तम्भां कुसुमैर्भूषिताजिरा ।

सभां तां विविशुर्दृष्टाः सिक्ताश्चन्दनवारिणा । तां प्रविश्य ततः सर्वे शुभ्रस्त्रगनुलेपनाः ।

सौवर्णैश्वासनेष्वासाञ्चकिरे विजिगीषवः । आहृतो बलभद्रस्तु कितवैरचकोविदैः ।

वाढमित्यब्रवीद्धृष्टः सह दीव्याम पश्यतां । निहत्या तं जिगीषन्ता दाक्षिणात्या नराधिपाः ।